

การแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การเก็บรักษา และการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะต้องร่วมในงานพระราชพิธีและรัฐพิธีต่าง ๆ ที่มีหมายกำหนดการจากสำนักพระราชวัง หรือกำหนดนัดหมายของทางราชการ ที่กำหนดให้แต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่ออกชื่อ ทั้งนี้ การแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นอกจากจะต้องแต่งให้ถูกต้องและดูสง่างามแล้วจะต้องให้เหมาะสมตามกาลด้วย ดังนั้น จึงควรมีความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ลำดับเกียรติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย :

ความรู้เรื่องลำดับเกียรติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยเป็นสิ่งสำคัญและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เพราะจะทำให้สามารถแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ลำดับเกียรติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2536 ในที่นี้จะขอล่าวเฉพาะลำดับเกียรติของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ดังนี้

- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	(ม.ป.ช.)
- มหาวชิรมงกุฎ	(ม.ว.ม.)
- ประถมาภรณ์ช้างเผือก	(ป.ช.)
- ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	(ป.ม.)
- ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	(ท.ช.)
- ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	(ท.ม.)
- ตริตาภรณ์ช้างเผือก	(ต.ช.)
- ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	(ต.ม.)
- จตุรตาภรณ์ช้างเผือก	(จ.ช.)

- จัตุรตารณมังกุฎไทย (จ.ม.)
- เบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)
- เบญจมาภรณ์มังกุฎไทย (บ.ม.)
- เหรียญทองช้างเผือก (ร.ท.ช.)
- เหรียญทองมังกุฎไทย (ร.ท.ม.)
- เหรียญเงินช้างเผือก (ร.ง.ช.)
- เหรียญเงินมังกุฎไทย (ร.ง.ม.)

การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ :

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย พ.ศ.2536 ได้กำหนดสิทธิของบุคคลในการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยประเภทตระกูลหรือชั้นตราใด ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ๆ และการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ประดับตามลำดับในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องลำดับเกียรติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย และตามกำหนดคณัตถหมายของทางราชการ โดยให้ถือปฏิบัติดังนี้

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ได้รับพระราชทาน

เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทาน

1.1 ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทาน ยังไม่สามารถประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นได้ แม้จะมีประกาศนามในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ตาม

1.2 บุคคลจะประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ทันทีภายหลังการเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ๆ

1.3 ส่วนที่มีได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานในวันพิธีพระราชทานได้ในกรณีใดก็ตาม จะประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นได้ต่อเมื่อพ้นวันพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นแล้ว

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลอื่นและชั้นอื่น ๆ ซึ่งมีได้มีกำหนดให้บุคคลเข้าเฝ้าฯ

รับพระราชทาน ให้ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นประดับได้ตั้งแต่วันเนื่องในโอกาสพระราชทาน หรือตั้งแต่วันที่มียประกาศของทางราชการ แล้วแต่กรณี เช่น เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ตั้งแต่วันที่ 2 (ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก) ลงมาสามารถประดับได้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย :

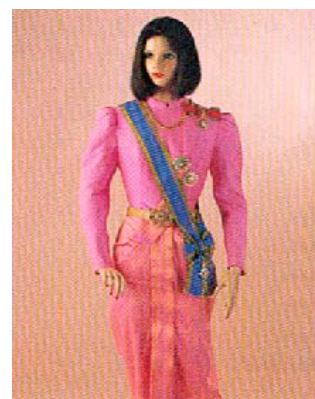
1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย

1.1 การสวมสายสะพาย ให้สวมสายสะพายตามพระราชบัญญัติเครื่องราช
อิสริยาภรณ์นั้น ๆ ดังนี้

- ชั้นมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก และชั้นมหาวชิรมงกุฎ ให้สวมสายสะพาย
ป่าช้า เขียวขาว
- ชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก และชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย ให้
สวมสายสะพายป่าขาว เขียวขาว

1.2 การประดับตรา ให้ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้ายระดับได้ชายปกประเป่า
พองามโดยเรียงดราลำดับสูงและต่ำในแนวเดียวกัน หรือเอียงกันไปเบื้องซ้าย หากได้รับพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่มีดรามากกว่า 2 ดวง ให้ประดับตราโดยเรียงลำดับเกียรติรองลงมาในระดับ
ต่ำกว่าดราดวงแรกเอียงไปทางซ้าย หรือทางขวาพองาม

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย

2.1 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดดวงตราห้อยกับแพรแถบสวมคอ

มีดารา เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานให้แก่บุรุษ ได้แก่ ชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก และชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

- การประดับดวงตราห้อยกับแพรแถบสวมคอ ให้คล้องแพรแถบไว้ในปกคอเสื้อให้ห้วงและแพรแถบห้อยดวงตราลอดออกมานอกเสื้อระหว่างตะขอดำล่างที่ขอบคอเสื้อกับดุมเม็ดแรกของงาม และให้ส่วนสูงสุดของดวงตราจรดขอบล่างของคอเสื้อ หากได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดสวมคอมากกว่า 2 ดวง เพื่อความเหมาะสมและสวยงามควรประดับเพียง 2 ดวง โดยประดับดวงตราที่มีลำดับเกียรติรองลงมาให้แพรแถบลอดออกมาจากริงดุมเม็ดที่สอง ให้แพรแถบอยู่ใต้ริงดุม

- การประดับดารา ให้ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้ายระดับได้ชายปก กระเป๋াপองามโดยเรียงดาราลำดับสูงและต่ำในแนวเดียวกัน หรือเอียงกันไปเบื้องซ้าย หากได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่มีคารามากกว่า 2 ดวง ให้ประดับดาราโดยเรียงลำดับเกียรติรองลงมาในระดับต่ำกว่าดาราดวงแรกเอียงไปทางซ้าย หรือทางขวาพองาม

2.2 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดดวงตราห้อยกับแพรแถบประดับ

ที่หน้าบ่าเสื้อ มีดารา เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานให้แก่สตรี ได้แก่ ชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก และชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

- การประดับดวงตราห้อยกับแพรแถบผูกเป็นรูปแมลงปอ ให้ประดับที่หน้าบ่าเสื้อเบื้องซ้ายพองาม และหากประดับตั้งแต่ 2 ดวงขึ้นไป ให้ประดับดวงตราที่มีลำดับเกียรติรองลงมาในระดับต่ำกว่าดวงตราที่มีลำดับเกียรติสูงกว่า โดยเรียงลำดับจากด้านรังคมุมลดหลั่นไปปลายบ่าซ้าย

- การประดับดารา ให้ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้ายพองาม

2.3 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดดวงตราห้อยกับแพรแถบสวมคอ

เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานให้แก่บุรุษ ได้แก่ ชั้นตรีตาภรณ์ช้างเผือก และชั้นตรีตาภรณ์มงกุฎไทย การประดับดวงตราห้อยกับแพรแถบสวมคอ ให้คล้องแพรแถบไว้ในปกคอเสื้อให้ห้วง และแพรแถบห้อยดวงตราลอดออกมานอกเสื้อระหว่างตะขอดำล่างที่ขอบคอเสื้อกับคุดมเม็ดแรกพองาม และให้ส่วนสูงสุดของดวงตรารอคอยบ่งล่างของคอเสื้อ หากได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดสวมคอมากกว่า 2 ดวง เพื่อความเหมาะสมและสวยงามควรประดับเพียง 2 ดวง โดยประดับดวงตราที่มีลำดับเกียรติรองลงมาให้แพรแถบลอดออกมาจากรังคุดมเม็ดที่สอง ให้แพรแถบอยู่ใต้รังคุดม

2.4 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดดวงตราห้อยกับแพรแถบประดับ

ที่อกเสื้อ เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานให้แก่บุรุษ ได้แก่ ชั้นจตุรถาภรณ์ช้างเผือก จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย ชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก ชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย การประดับดวงตราห้อยกับแพรแถบประดับที่อกเสื้อ ให้ประดับไว้ที่เหนือปกกระเป๋าสีเสื้อเบื้องซ้ายต่ำกว่าแนวรังคัมเม็ดแรกลงมา ให้ดวงตราอยู่ระหว่างขอบบนปกกระเป๋าสีเสื้อ และหากประดับตั้งแต่สองดวงขึ้นไป ให้เรียงลำดับเกียรติจากด้านรังคัมไปปลายบ่าซ้าย

2.5 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดดวงตราห้อยกับแพรแถบประดับ

ที่หน้าบ่าเสื้อ เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานให้แก่สตรี ได้แก่ ชั้นตรีตาภรณ์ช้างเผือก ชั้นตรีตาภรณ์มงกุฎไทย ชั้นจตุรถาภรณ์ช้างเผือก ชั้นจตุรถาภรณ์มงกุฎไทย ชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก ชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย การประดับดวงตราห้อยกับแพรแถบผูกเป็นรูปแมลงปอ ให้ประดับที่หน้าบ่าเสื้อเบื้องซ้ายของอก และหากประดับตั้งแต่ 2 ดวงขึ้นไป ให้ประดับดวงตราที่มีลำดับเกียรติรองลงมาในระดับต่ำกว่าดวงตราที่มีลำดับเกียรติสูงกว่า โดยเรียงลำดับจากด้านรังคัมลดหลั่นไปปลายบ่าซ้าย

การแต่งกายประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามหมายกำหนดการ หรือกำหนด

นัดหมายของทางราชการ :

ในหมายกำหนดการหรือกำหนดนัดหมายของทางราชการในพระราชพิธีหรือรัฐพิธีต่าง ๆ จะมีข้อความระบุการแต่งกายในแต่ละโอกาส เช่น ให้แต่งกายเต็มยศ ครึ่งยศ หรือปกติขาว แล้วแต่กรณี ผู้แต่งกายต้องตรวจสอบหมายกำหนดการหรือข้อความที่ระบุการแต่งกายในกำหนดนัดหมายของทางราชการให้ชัดเจน ทั้งนี้ การที่จะประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ร่วมกับการแต่งกายดังกล่าวตามที่ระบุไว้ได้อย่างถูกต้องนั้น มีหลักสำคัญที่ควรทราบ ดังนี้

การแต่งกายเต็มยศ (เสื้อขาว กางเกงหรือกระโปรงสีดำ)

(1) ไม่ระบุชื่อสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์

- ให้สวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานเพียงสายเดียว โดยประดับตราของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานแต่ละตระกูลตามลำดับเกียรติ

(2) ระบุชื่อสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์

- ให้สวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่ระบุ ซึ่งแม้ว่าจะได้รับพระราชทานสายสะพายที่มีลำดับเกียรติสูงกว่าก็ตาม เช่น ระบุให้สวมสายสะพายมงกุฎไทย หากได้รับพระราชทานประดุมารณ์มงกุฎไทย และประดุมารณ์ช้างเผือกแล้ว ก็ให้สวมสายสะพายประดุมารณ์มงกุฎไทย แต่ให้ประดับตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดของแต่ละตระกูลที่ได้รับพระราชทานตามลำดับเกียรติ

- หากมิได้รับพระราชทานสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่ระบุชื่อ ให้สวมสายสะพายหรือประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน โดยประดับตราตามลำดับเกียรติ เช่น หมายกำหนดการให้แต่งกายเต็มยศ สวมสายช้างเผือก หากได้รับพระราชทานชั้นสูงสุด ประดุมารณ์มงกุฎไทย โดยยังไม่ได้รับพระราชทานประดุมารณ์ช้างเผือก ให้สวมสายสะพายประดุมารณ์มงกุฎไทย
ดังภาพตัวอย่างต่อไปนี้

1. เสื้อขาว กางเกงดำ รองเท้าหุ้มส้นและถุงเท้าดำ
2. กระดุมกลมรูปครุฑ
3. ดิเดเครื่องหมายสังกัดที่คอเสื้อทั้งสองข้าง
4. สวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดหรือตามที่ระบุ
5. ประดับดวงตราและดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานตามลำดับเกียรติ

1. เสื้อขาว กระโปรงดำ รองเท้าหุ้มส้นดำ
2. กระดุมกลมรูปครุฑ
3. ดิเดเครื่องหมายสังกัดที่คอเสื้อทั้งสองข้าง
4. สวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดหรือตามที่ระบุ
5. ประดับดวงตราและดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานตามลำดับเกียรติ

การแต่งกายครึ่งยศ (เสื้อขาว กางเกงหรือกระโปรงสีดำ)

- (1) ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย จะแต่งกายเช่นเดียวกับเต็มยศ โดยประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน ให้ประดับดาราชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานแต่ละตระกูล แต่ไม่ต้องสวมสายสะพาย
- (2) ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย จะแต่งกายเช่นเดียวกับเต็มยศ โดยประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานดังกล่าวต่อไป

1. เสื้อขาว กางเกงดำ รองเท้าหุ้มส้นและถุงเท้าดำ
2. กระดุมกลมรูปครุฑ
3. ติดเครื่องหมายสังกัดที่คอเสื้อทั้งสองข้าง
4. ประดับดวงตราหรือดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานเหมือนแต่งตั้งเดิมยศ
5. ส่วนผู้ได้รับพระราชทานชั้นสายสะพาย เมื่อประดับดวงตราและดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์แล้ว ไม่ต้องสวมสายสะพาย

1. เสื้อขาว กระโปรงดำ รองเท้าหุ้มส้นดำ
2. กระดุมกลมรูปครุฑ
3. ติดเครื่องหมายสังกัดที่คอเสื้อทั้งสองข้าง
4. ประดับดวงตราหรือดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานเหมือนแต่งตั้งเดิมยศ
5. ส่วนผู้ได้รับพระราชทานชั้นสายสะพาย เมื่อประดับดวงตราและดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์แล้ว ไม่ต้องสวมสายสะพาย

การแต่งกายปกติขาว (เสื้อขาว กางเกงหรือกระโปรงสีขาว)

(1) ให้ประดับแพรแถบย่อของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามชั้นตราที่ได้รับพระราชทาน แต่หากระบุให้แต่งกายปกติขาวประดับเหรียญให้ประดับเฉพาะเหรียญราชอิสริยาภรณ์ที่ออกสื่อเบื้องซ้าย โดยไม่ประดับดาราหรือสายสะพาย

(2) กรณีเป็นงานศพซึ่งมีกำหนดการระบุให้แต่งกายเต็มยศ หรือปกติขาวไว้ทุกข์ ให้สวมปลอกแขนสีดำที่แขนเสื้อข้างซ้าย
ดังภาพตัวอย่างต่อไปนี้

1. เสื้อขาว กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นและถุงเท้าดำ
2. กระดุมกลมรูปครุฑ
3. ติดเครื่องหมายสังกัดที่คอเสื้อทั้งสองข้าง
4. ประดับแพรแถบย่อของเครื่องราชอิสริยาภรณ์และ
เหรียญราชอิสริยาภรณ์ที่อกเสื้อเหนือกระเป๋าด้านซ้าย

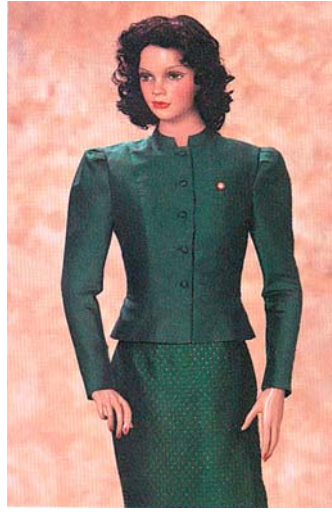
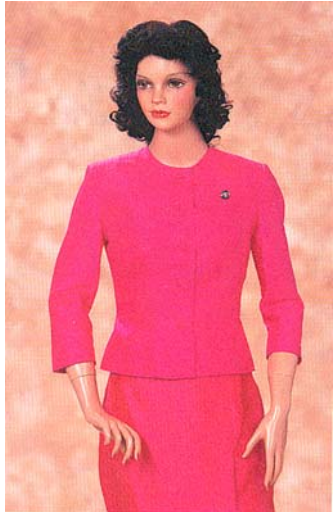
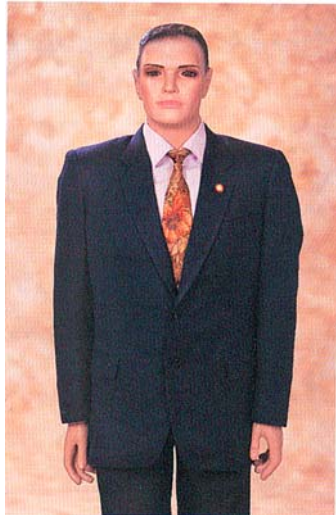
1. เสื้อขาว กระโปรงขาว รองเท้าหุ้มส้นดำ (ไม่สวมถุงน่อง
สีเข้มหรือสีดำ)
2. กระดุมกลมรูปครุฑ
3. ติดเครื่องหมายสังกัดที่คอเสื้อทั้งสองข้าง
4. ประดับแพรแถบย่อของเครื่องราชอิสริยาภรณ์และ
เหรียญราชอิสริยาภรณ์ที่อกเสื้อด้านซ้าย

การแต่งกายชุดสากล จะไม่มีการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือแพรแถบย่อของเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นอันขาด จะประดับได้เฉพาะเครื่องหมายคุณเลื้อเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานเพียงชั้นตราเดียว หากได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์หลายตระกูล ให้เลือกประดับชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานตระกูลใดตระกูลหนึ่งเพียงตระกูลเดียวในแต่ละโอกาส โดยให้ประดับที่ปกเสื้อส่วนล่างข้างซ้ายของเสื้อตัวนอก

การแต่งกายชุดไทย จะไม่มีการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือแพรแถบย่อของเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นอันขาด จะประดับได้เฉพาะเครื่องหมายคุณเลื้อเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานเพียงชั้นตราเดียว เช่นเดียวกับการแต่งกายชุดสากล โดยให้ประดับดังนี้

บุรุษ ให้ระดับบริเวณหน้าอกบนปากกระเป๋าสีเสื้อเบี่ยงซ้ายใกล้แนวรวงนม
และระดับได้เฉพาะกับชุดไทยสีพื้น

สตรี ให้ระดับที่อกเสื้อเบี่ยงซ้าย และระดับได้เฉพาะกับชุดไทยเรือนต้น
ชุดไทยจิตรลดา ชุดไทยอมรินทร์ และชุดไทยบรมพิมาน

การแต่งกายสำหรับข้าราชการพลเรือนนอกประจำการ

ในโอกาสที่จะต้องเข้าเฝ้าฯ หรือแต่งกายด้วยเครื่องแบบพิธีการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามหมายกำหนดการหรือกำหนดคณัตหมายของทางราชการ ข้าราชการนอกประจำการ เช่น ข้าราชการที่เกษียณอายุแล้ว หรือผู้ที่ลาออกจากราชการแล้ว หรือผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น อดีตรัฐมนตรี สามารถแต่งเครื่องแบบและประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ เช่นเดียวกับข้าราชการประจำการ เว้นแต่ให้ติดเครื่องหมายแสดงสังกัดเดิมที่ปกคอเสื้อด้านหน้าข้างซ้ายและเครื่องหมายอักษร นก (อ่านว่า นอ – กอ) ย่อมาจากคำว่า “นอกราชการ” ทำด้วยโลหะโปร่งสีทองไม่มีขอบสูง 2 เซนติเมตร ที่ปกคอเสื้อด้านหน้าข้างขวา

การเก็บรักษาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ :

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยเป็นศิลปวัตถุ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยมาแต่โบราณ พระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้นพระราชทานให้ประดับเป็นเกียรติยศแก่ผู้มีความชอบในทางราชการและส่วนพระองค์ เป็นเครื่องหมายแสดงความชอบของผู้ประกอบคุณงามความดี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ย่อมมีการเสื่อมสภาพชำรุดเสียหายได้ตามธรรมชาติ หรือจากการใช้งาน การเสื่อมสภาพจากสาเหตุต่าง ๆ ย่อมจะป้องกันได้ด้วยการดูแลเก็บรักษาไว้ในสถานภาพที่เหมาะสม การระมัดระวังในการประดับไปในงานต่าง ๆ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ก็จะคงสภาพเดิมได้นานเท่านั้น การจะยืดอายุการใช้งานได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าบำรุงรักษาเพิ่ม และจะเป็นการช่วยกันรักษาเครื่องประดับเกียรติยศอันเป็นมงคลและสูงค่าของชาติให้คงสภาพดีพร้อมที่จะใช้ประดับได้ตลอดเวลาทั้งจะเป็นการช่วยลดงบประมาณค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ของทางราชการได้ด้วย

การเสื่อมสภาพของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ :

การเสื่อมสภาพของเครื่องราชอิสริยาภรณ์เกิดได้จากสาเหตุหลายประการ เช่น

1. การขาดความระมัดระวังในการจับต้อง การเก็บรักษา การใช้ประดับ ย่อมจะเกิดการเสื่อมสภาพได้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

2. การเก็บไว้ในสถานที่สภาพสิ่งแวดล้อมไม่ดี อากาศไม่ดี มีแก๊สเสียชนิดต่าง ๆ ความร้อนสูง ความชื้นมาก แสงแดดส่อง อุณหภูมิไม่คงที่

3. การมีสัตว์แมลงต่าง ๆ เข้าไปทำความสกปรก ทำลายผ้าแพรแถบได้ เช่น ตัวสามง่ามกินผ้า มด แมลงสาป ปลวก แมลงปีกแข็ง

4. การเกิดเชื้อจุลทรีย์และเชื้อรา ความชื้นจะทำให้เกิดกลิ่นและก๊าซ เมื่อก๊าซกระทบกับอากาศจะเปลี่ยนเป็นกรด ก๊าซเหล่านี้จะทำปฏิกิริยากับโลหะวัตถุที่ใช้ทำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทำให้เสื่อมสภาพบนเนื้อวัตถุ

วิธีการเก็บรักษาเครื่องราชอิสริยาภรณ์

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นของสูง ควรเก็บรักษาในที่สูงเหมาะสมควรแก่การเคารพบูชา เป็นการแสดงความจงรักภักดี และน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้พระราชทาน จะเป็นมงคลสูงสุดก่อให้เกิดความสุขความเจริญแก่ตนเองและครอบครัว
2. ควรเก็บในที่ปลอดภัย ป้องกันการสูญหาย
3. ภายหลังการใช้ประดับแต่ละครั้ง ควรใช้ผ้าสะอาด นุ่ม ทำความสะอาดเบา ๆ แล้วห่อด้วยกระดาษแก้วไว้ให้มิดชิด นำใส่กล่องปิดฝาให้สนิท ป้องกันฝุ่นละอองและไม่ให้กระทบกับอากาศ
4. ไม่ควรเก็บในสถานที่ที่มีแดดส่องตลอดเวลา หรือมีแสงไฟร้อนแรงและ ต้องไม่อับชื้น ปกติมักจะเก็บไว้ในอุณหภูมิต่ำ แต่ถ้าเป็นห้องปรับอากาศได้จะดีที่สุด
5. ควมตรา ดารา และเหรียญราชอิสริยาภรณ์ อาจเสื่อมสภาพได้จากความไม่บริสุทธิ์ของอากาศ ฝุ่นละออง ก๊าซเสียชนิดต่าง ๆ ถ้าเก็บไว้ในตู้นิรภัย หรือตู้เหล็ก ควรห่อให้มิดชิดตามข้อ 3 เพราะสีที่ใช้พ่นหรือทาตู้เหล็กจะทำปฏิกิริยากับโลหะเงินจะทำให้เงินดำ
6. ไม่ควรใช้สารกันแมลงชนิดต่าง ๆ เนื่องจากเมื่อสารระเหยออกมาจะทำปฏิกิริยากับโลหะเงินและส่วนที่เป็นกะโหลกทองในเครื่องหมายแพรปกคั่นเงิน คั่นทอง ทำให้เปลี่ยนเป็นสีดำได้
7. สายสะพายและแพรแถบทอด้วยด้ายและใยไหม ควรเก็บในที่ไม่ร้อนไม่อับชื้น เพราะความร้อนและความชื้นจะทำให้เนื้อผ้ายืดขยายและหดตัวอยู่ตลอดเวลาจะทำให้เนื้อผ้าแห้งแข็งกรอบ ถ้ามีความชื้นทำให้เนื้อผ้ายุ่ยเปื่อย อาจเกิดเชื้อราและรอยด่าง อายุการใช้งานจะสั้น
8. แสงสว่างเป็นอันตรายต่อสีของผ้าสายสะพายและแพรแถบ แสงจะทำให้สีของผ้าซีดเร็ว ควรเก็บในตู้ทึบแสง ในห้องปรับอากาศได้ก็จะดี
9. ผ้าสายสะพายควรเก็บโดยวิธีม้วนเป็นวงกลมผ้าจะได้ไม่ยับ หรือเก็บโดยวิธีวางไว้ตามยาว การเก็บโดยวิธีพับซ้อนกันจะทำให้เกิดรอยพับ จะเกิดรอยด่างสีซีดตามแนวของรอยพับนั้น
10. เมื่อเก็บไว้โดยมิได้นำมาประดับเป็นเวลานาน ควรตรวจสอบบ้างเป็นครั้งคราว

ข้อควรระวังในการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

1. ก่อนจับต้องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต้องแน่ใจว่ามีมือสะอาด
2. หลีกเลี่ยงการจับต้องด้วยเหรียญโดยตรง เพราะนิ้วมือมีคราบเหงื่อจะทำให้เป็น

รอยต่าง เกิดทราบสกลปรกในเวลาต่อมา

3. การจับต้องเหรียญ ดวงตรา ดารา ควรจับที่ขอบนอกของเหรียญให้กระชับและมั่นคงป้องกันการตกหล่น โดยใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลางและนิ้วนางประคอง หรือจะจับที่บริเวณหูห้อยของแพรแถบเหรียญก็ได้ ถ้าเป็นดวงตรา ดวงดารา ควรจับที่ขอบนอกดังกล่าวแล้วยกขึ้นวางบนฝ่ามืออีกข้างหนึ่งป้องกันการพลัดหล่น

4. ถ้าเป็นไปได้ควรสวมถุงมือเพื่อป้องกันคราบเหงื่อที่จะทำให้เกิดรอยคราบสกลปรก

5. ระวังการกระทบกระแทกกับของแข็งหรือตกหล่น จะทำให้ส่วนที่ลงยาเกาะเกาะเหรียญจะบุบ ชำรุด

6. ขณะสวมสายสะพายควรระมัดระวังการนั่ง การยืน เพราะดวงตรา ดวงห้อยสายสะพายจะกระทบกระแทกกับของแข็ง หรือเกี่ยวกับสิ่งของข้างเคียง

7. ควรแน่ใจว่าสปริงขอเกี่ยวดวงตรายังแข็งแรงดี จะได้ไม่เกิดปัญหาขณะใช้ประดับ

8. เมื่อสอดก้านเสียบของดวงดาราเข้ากับตัวหนอนแล้ว ควรตรวจดูว่าได้สอดส่วนปลายของก้านเสียบเข้า “ขอเกี่ยว” ให้มั่นคงดีแล้ว

9. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย ควรเย็บตรึงดวงตราห้อยสายสะพายเพื่อป้องกันการชำรุดหรือตกสูญหาย

10. สายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ควรปรับความยาวให้ได้พอเหมาะกับ ความสูงของแต่ละบุคคล

วิธีการทำความสะอาดเครื่องราชอิสริยาภรณ์

โดยปกติถ้าได้เก็บรักษาอย่างถูกวิธีแล้ว ดวงตรา ดารา และเหรียญต่าง ๆ จะคงสภาพเดิมอยู่ได้นาน แต่ถ้าเกิดเป็นรอยต่างดำไม่สวยงามใช้ผงขัดเงินกับแปรงขนอ่อนนุ่ม ๆ ไม่ควรใช้ผงขัดหรือผงซักฟอกเพราะจะทำให้เป็นรอยขีดข่วนบนหน้าเหรียญ ผงขัดทองเหลืองไม่ควรใช้เพราะจะทำให้ลวดลายลบเลือน ไซยาไนด์ทำให้เงินขาวดีแต่ละเกิดปฏิกิริยาแรงเกินไปและเป็นอันตรายแก่ผู้ใช้

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ :

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นหน้าที่ของผู้ได้รับพระราชทานฯ ต้องกระทำ โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ติดตามเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก พ.ศ.2484 มี 4 กรณี คือ

1. คืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรอง เมื่อผู้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้รับพระราชทานชั้นสูงขึ้น (เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก หรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย) ผู้รับพระราชทานต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรอง แต่ไม่ต้องคืนประกาศนียบัตรกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ส่งคืน หากไม่สามารถส่งคืนได้ด้วยประการใด ๆ จะต้องชดใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับไปให้แก่ทางราชการตามราคาที่กำหนด

2. คืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุกชั้นที่ได้รับ เมื่อผู้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ถึงแก่กรรม ให้ทายาทเป็นผู้ส่งคืน (เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก หรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย) คืนภายในกำหนด 30 วัน แต่ไม่ต้องคืนประกาศนียบัตรกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ส่งคืน หากไม่สามารถส่งคืนด้วยประการใด ๆ ทายาทจะต้องรับผิดชอบชดใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับไปให้แก่ทางราชการตามราคาที่กำหนด

3. คืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์เมื่อทรงพระกรุณาให้เรียกคืน
ผู้รับพระราชทานจะต้องส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุกชั้นที่เรียกคืนพร้อมทั้งประกาศนียบัตรกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

4. การส่งคืนเป็นเงินชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนได้ด้วยกรณีใด ๆ ให้ส่งเป็นเงินสด หรือเช็คเชียร์เจ้าของธนาคารในกรุงเทพมหานครเท่านั้น หรือตั๋วแลกเงินสั่งจ่ายในนาม “สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี” โดยตรงที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือโดยผ่านต้นสังกัด ตามบัญชีราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนได้ ที่ใช้อยู่ในปีที่ส่งคืน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2533 กำหนดให้มีการปรับราคาทุก 3 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2533 เป็นต้นมา ในปัจจุบันนี้สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีประกาศปรับปรุงราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมาย ประจำปีงบประมาณ 2548 – 2550